

El feminisme i Bertrana

Text > XAVIER CORTADELLAS

Il·lustració > XAVIER ROQUETA

Entre setmana, Prudenci Bertrana, casat però encara jove, solia sortir cada nit. No cal girar gaires planes de les memòries que va escriure la seva filla Aurora per poder llegir-ho. «El pare solia passar les vetllades a Girona amb els seus companys Xavier Montsalvatge, Carles Rahola i el benjamí de la colla, Miquel de Palol, i potser, algun altre que jo no recordo.» Vist amb els ulls d'avui, l'actitud de Neus Salazar, la seva dona, correspon a una època que el feminisme es lligava amb l'esperitisme, que és com dir que pràcticament no existia. «La mare l'esperava llegint fins a la matinada. I jo, en veure que la mare vetllava, tampoc no em decidia a dormir», recorda Aurora Bertrana.

Copio aquests fragments del llibre *Memòries fins al 1935*, el primer volum dels dos que la Diputació de Girona va publicar en la col·lecció «Josep Pla» encara no fa deu anys. Naturalment, Aurora Bertrana escriu aquestes memòries partint sobretot dels seus records. No és estrany, doncs, que poques planes després, parlant-nos d'una Setmana Santa de quan encara no devia tenir deu anys, al tombant del segle XX, sembla que es contradigui: «A Neus Salazar li tocava la part més difícil: administrar els pocs guanys de l'artista pintor i les escorrialles que el bavi, irregularment, ens cedia... Es passava les nits en blanc en el seu taller de costura. Mentre nosaltres tres, els menuts, dormíem i el pare vagarejava amb els seus companys pel barri gòtic, la mare embastava i repuntava robeta asseguda davant la màquina de cosir sota un quinqué de petroli».

Potser uns trenta anys més tard, Llucieta Canyà va trobar casualment, un dia del 1929, Prudenci Bertrana a la plaça de Catalunya de Barcelona. Bertrana ja era un novel·lista reconegut, Llucieta Canyà volia fer-li una entrevista. Feia ben poc que havia començat a col·laborar a *La Veu de Catalunya*. Tenia al seu càrrec la secció «Món femení», que,

en paraules de Neus Real, és «indispensable per conèixer el moviment feminista conservador d'abans de la guerra». Però Bertrana li va dir que tenia pressa; justament havia d'anar a fer un *impromptu*, que és com en deia dels articles que publicava en aquells anys, també a *La Veu de Catalunya*. Llucieta Canyà va insistir. Se'n va sortir. Quinze dies abans, havia entrevistat Margarita Nelken. Un mes més tard, entrevistaria Alfons Maseras. No van ser els únics, però a tots i a totes els va preguntar què pensaven sobre el feminisme, quines carreres els semblaven més adequades perquè estudiessin les dones, si els semblava que les dones havien de votar, si els semblava que havien de fer esport, si podien formar part d'un govern, si els semblava bé que es maquillassin... Com que abans que acabi aquest any, l'Associació Indilletres publicarà un llibre sobre Llucieta Canyà en què aplegarem també molts d'aquells articles, ara no us en diré gaire res més. El cas és, però, que

Bertrana —i no només ell— era més partidari que la dona votés, que formés part d'un govern o que estudiés a la universitat que no pas feministes que van militar al partit comunista, com Margarita Nelken. Segurament, per arribar més al fons del pensament de Bertrana sobre aquest tema, és indispensable també llegir

Tieta Claudina, una novel·la que havia escrit anys abans, però que va refer i que va publicar per primer cop en català també el 1929.

I, altrament, en aquesta entrevista tampoc no és que Bertrana anés gaire lluny. Però hi anava més que Margarita Nelken.

Potser és que, com avui, també abans, titllar algú de dretes o d'esquerres no era

dir res que tingués gaire calat. Perquè el cert és que, com també avui, hi va haver un feminisme autoanomenat *d'esquerres* que en alguns punts va ser molt més conservador i visceral que el suposat feminisme de dretes.

